

MIKUS KÁROLYNÉ

Emlékezés Széchenyire

A szerző visszaemlékezik gróf Széchenyi Istvánra (1791-1860), a „legnagyobb magyarra”, halála 150. évfordulója alkalmából. A leggazdagabb és leelőkelőbb magyar családok egyikének sarjaként Bécsben született, de magyar nevelésben részesült. 17 éves korától katona volt, és sok kitüntetés után kapitányként szerelt le. Miután Európa számos országát beutazta, látta hazája elmaradottságát és annak szentelte további életét, hogy ezt az állapotot megszüntesse. Eseményképe Anglia és az angol társadalom lett. A Magyar Tudományos Akadémia megalapításához (1825) birtokai egyévi teljes jövedelmét ajánlotta fel. Nemzeti Kaszinót létesített (1827) a főúri osztály nemzeti eszméje kialakításának segítésére. Bevezette a lóversenyek intézményét (1825-27) a hazai lótenyésztés elősegítésére. Három komoly, közgazdasági jellegű műve, a „Hitel”, „Világ” és „Stádium” mind komoly reformokat sürgetett Magyarországon. Nevéhez fűződik az Alduna hajózhatóvá tétele, majd a Lánchíd, a Pestet Budával összekötő első állandó híd építése (1842-1849). A magyar ipar, a mezőgazdaság és a kereskedelem számos ágának fejlesztésében (malomipar, bortermelés, selyemhernyó tenyésztés, bankélet) jelentős szerepet játszott. A magyar országgyűlésben többször felszólalt a magyar nyelv, a szabadság és a vallási türelem ügyében. Már 50 éves volt (1841), mikor „Kelet Népe” c. munkájában óvta a nemzetet a forradalomtól. A lelkes szónok ügyvéd Kossuth Lajossal szemben azonban elvesztette népszerűségét. 1848-ban, az első Felelős Magyar Kormányban rövid ideig volt közlekedési miniszter. Elméje azonban kezdett elborulni, és a Bécs melletti Döblingben elmeegógyintézetbe került. 1860-ban önkézzel vetett véget életének.

Emlékezzünk Széchenyire, irányt mutató eszméire, kegyelettel adózva emlékének. Ez az emlékezés azonban nemcsak a múltra való visszatekintés, hanem a jövő kialakításához vezető út is, és útjelző számunkra napjainkban is. Alkotásai révén Széchenyi beírta nevét országunk történetébe. Szinte lehetetlen felsorolni mindazt, amit élete folyamán tett a nemzetéért, alkotásai napjainkig hirdetik dicsőségét! *150 éve, 1860. április 8-án hunyt el a Sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi István, akit politikai ellenfele, Kossuth Lajos nevezett el „a legnagyobb magyar”-nak.* Nevéhez fűződik a magyar gazdaság, a közlekedés, a külpolitika és a sport megreformálása. Az ő gondolata teremtette valósággá a dunai hidat Pest-Buda között. Délen a Vaskapu az ő emléket hirdeti, a Magyar Tudományos Akadémia pedig az ő szellemének háza. A közcélú egyesületek, iparvállalatok, ahol lisztet őrölnek, selymet fonnak, bort termelnek, tüzes paripák nevelődnek, mind az ő emléket hirdetik.

A CSALÁDRÓL RÖVIDEN

A Széchenyi nemzetség igazolható okmányokkal 1592-ig vezethető vissza. A család 1629-ben nyerte el a nemességet, majd 1697-ben I. LIPÓTTÓL a grófi rangot.

Az első ismert jelentős ős SZÉCHENYI LÖRINC volt (1620), katona, aki élete végéig hazáját szolgálta. Két fia volt, György és Pál. Idősebbik fia, GYÖRGY (?-1695) a bécsi egyetemen tanult, pappá szentelték. 18 kollégiumot, illetve kolostort, Budán papneveldét és négy fiúneveldét alapított. 1685-től esztergomi érsek volt. Mérheterlen nagy vagyont hagyott hátra a Széchenyieknek. A fiatalabb fiú, PÁL, Veszprém megye örökös főispánja lett, majd 1660-ban belépett a pálos rendbe és haláláig, 1710-ig kalocsai érsek lett. A későbbiekben akadt a családban tanár, katona, várkapitány

stb., de a 18. sz. közepéig nem foglal el olyan előkelő helyet a család, mint amilyen várható lett volna.

A család egyéb jelentős tagjai:

GRÓF SZÉCHENYI IMRE (1825-1898) vatikáni követ, diplomata. Gyermek: GRÓF SZÉCHENYI IMRE (1858-1905) kora agrármozgalmának vezére, nemzetgazda. Érdemeket szerzett a Balaton somogyi partjának szőlőtelepítése körül.

A család tekintélyének újbóli megalapozása gróf Széchenyi István édesapjának, GRÓF SZÉCHENYI FERENCnek (1754-1820) nevéhez fűződik. Közszolgalatát táblai ülnökként kezdte Kőszegen, több megyében főispáni helytartó volt és királyi biztos. A Duna-Dráva szabályozásának elnöke is lett 1798-ban, majd 1803-ban országbíró helyettesé nevezték ki. 1804-ben Pestre költözött. A budai Várban vásárolt házat, majd rövid ideig Pesten lakott a Szeminárium utcában, utána Bécsbe ment, majd Nagycenkre települt. Legkisebb fia István még Bécsben született (a Herrengasse 5. számú házban).

1.sz. kép: Gróf Széchenyi István a Vaskapunál

2.sz. kép: A nemesi címer

A GYERMEKKOR

Széchenyi Ferenc igyekezett mindenben jó utat mutatni gyermekei számára. Ritka nagybecsű könyvtárát, kéziratgyűjteményét, képtárát, szobor- és éremgyűjteményét a magyar nemzetnek adományozta, s így megalapította a Magyar Nemzeti Múzeumot. Felesége TOLNAI FESTETICS (FESTETICH) JULIANNA GRÓFNŐ volt, a Georgikont megalapító GRÓF FESTETICS GYÖRGY leánya. Házasságukból hat gyermek született: három fiú és két lány. Franciska, Zsófia, Lajos, Pál és István (egy gyermek nagyon korán meghalt, nem érte meg a felnőttkort).

István volt a legfiatalabb: 1791-ben – a csillagászati ősz első napján – szeptember 21-én szü-

3.sz. kép: Az édesapa

4.sz. kép: Az édesanya

letett. Gyenge gyermek volt, ezért csak kilenc esztendőskorában fogták rendszeres iskolai tanulmányokra. Addig főképpen édesanyja nevelte. (Jó eszű gyermek volt, de nem tűnt ki különösen a társai közül.) Nem a korán érett, inkább a szorgalmasan tanuló gyermekek közé tartozott.

LIEBENBERG JÁNOS német származású, de magyarul is jól beszélő tanár oktatta őt magyar szellemben. Mellette RÉVAI MIKLÓS piarista nyelvtudós hittanra, olasz és francia nyelvre tanította. Egyébként a család körében a magyar nyelv volt az uralkodó, mindegyik gyermek nevelése magyar szellemben folyt. István tudását még a soproni bencések, a pesti piaristák és a szombathelyi akadémia tanárai is pallérozták.

5.sz. kép: Az ifjú Széchenyi gróf

SZÉCHENYI ISTVÁN, A KATONA

Az ifjú nevelése 17 éves korában megszakadt. 1808-ban két bátyjával együtt katonai szolgálatra jelentkezett, (jóllehet a törvény családonként csak egy tagot kívánt). 1809-ben már *főhadnagyi rangot* szerzett. Bátorságának bizonyosságát számtalan alkalommal adta különböző csatákban, az 1809., 1813., 1814., 1815., 1816. évi hadjáratokban. Elsőként a lipcsei csatában végrehajtott parancsörtishti üzenetközvetítését ismerték el 1813-ban az orosz „*Szent Vlagyimir Rend*” *lovagkeresztjével*. Az 1813-14-es háború végén III. FRIGYES VILMOS porosz király futárteljesítményéért 1814-ben a „*Pour le Mérite*” *renddel* tüntette ki. Harmadik kitüntetését 1815-ben kapta. A lipcsei csata után az előnyomuló csapattal francia területre lépett. Párizsba ment, majd 1815-ben Olaszországba utazott. Itt egy lovassági ütközetben való ténykedéséért 1816. június 14-én megkapta a „*Szent Ferdinánd*” *rendet*. Ötödik kitüntetésé az osztrák „*Hadseregkereszt Ágyúkereszt*” kitüntetés volt. Ugyanis az osztrák huszárezredhez helyeztette át magát 1826-ban, s itt szolgált egészen a katonai szolgálattól való kilépéséig, 1826. február 15-ig. Katonai pályafutását *kapitányként* fejezte be. A kitüntetések és rendjelek mellett még nyakában hordta, állandóan kis bőrtokba zárva, az apjától kapott írásos intelmeket, melyeket még 1817. május 17-én adott neki édesapja. Testvérei, Pál és Lajos már korábban kiléptek a hadseregtől. Pál Apátiban élt, Lajos pedig Bécsben. István Pesten maradt.

István katonáskodása idején is, de főleg utána szabadidejét utazásokra fordította. Beutazta Olaszországot, Franciaországot, Angliát, Görögországot, hazatérve pedig Magyarországot és Erdélyt. Erdélyben találkozott BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓSSAL, akivel szoros barátságot kötött, sőt együtt is utaztak. (Ez a kapcsolat sajnos a későbbiekben megromlott, eltérő politikai nézeteik miatt.)

Széchenyi 1814-től kezdve naplót vezetett, amit tapasztalt: jót, rosszat egyaránt feljegyzett. Így kezdte: „*Hajszolnom kell magam, mozognom kell, hogy boldog legyek.*” Bár zabolátlan vérmérséklete néha bajba sodorta. A jó kiállású férfiú nagyszerű sportember volt, evezett, úszott, lovagolt, vadászott, több nyelven beszélt, klasszikus és modern irodalmat eredetiben olvasott és a bécsi arisztokrata társaság életében forgott, bálokon táncolt és hódította a női szíveket.

23 éves korától volt állandó lakása Pesten, Bécsben és Pozsonyban. Igazi otthonának azonban a Fertő tó partján épült Cenket, a birtokot tartotta, melyet apjától megkapott (nyolcvanezer holdat), hogy hozzászokhasson az önálló gazdálkodáshoz.

Magyarországhoz való kötődése egyre szilárdabb lett. Felkarolta az Akadémia, a Nemzeti Színház, egyszóval a művelődés ügyét. Szerette volna elérni nemzete boldogulását, gazdaggá és művelté tenni nemzetét, amit életcélul tűzött ki. Kortársainak azt mondta: az elmaradottságba nem szabad belenyugodni!

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN
TEVÉKENYSÉGE

Sokat utazgatott. Az utazásai során látottak és tapasztaltak arra ösztönözték, hogy segítsen hazája elmaradt állapotán. Utazásai közben döbbsent rá az ország elmaradottságára. Felajánlotta egész vagyonának egy évi jövedelmét, a nemzeti szellem felvirágzására (ez az adomány 60.000 Ft volt).

A felajánláshoz többen is csatlakoztak, és tekintélyes összeg gyűlt össze: létrehozták a „*Magyar Tudós Társaságot*”. Széchenyi az adományával és szervezőkészségével meteorként tűnt fel a magyar élet terén és akarva, nem akarva, valóságos nimbuszt teremtett magának. Különösen nagy sikert aratott azzal, hogy az 1825. november 3-i pozsonyi országgyűlésen magyar nyelven szólalt fel.

Több programot tűzött ki feladatul. Pl. 1827-ben Pesten megalapította a Nemzeti Kaszinót 150 taggal. Létrehozásával az arisztokrácia politikai állásfoglalását kívánta nemzeti alapon elősegíte-

6. számú kép: Széchenyi István felajánlja birtokainak egyévi jövedelmét a Tudós Társaság alapítására

ni. Könyvtárat, kávézót, éttermet billiárdtermet is létesítettek a Kaszinóban, amely az informálódás és véleményalkotás ideális helyszínévé vált. Széchenyi volt a feje, igazgatója, gondnoka, mindenese, saját otthonának tekintette. Kossuth Lajost is felvették a tagok közé. A magyar közéletnek ez jelentős helye lett.

Széchenyi megindított egy nagy léptékű folyamatot, melynek célja az volt, hogy felzárkózzon az ország a nyugat-európai iparosodó civilizációhoz. Angliai mintára létrehozta a Gub-

csi-pusztá gyepén a lóversenyeket. 1825-ben megalakította az „Első Lótenyésztő Egyesületet”. Még katonáskodása idején felismerte a ló jelentőségét. A lovasság akkori harcmódját a lóra mint harc-eszközre építették fel. Széchenyi nemcsak a hadseregben tartotta szükségesnek a jó lóanyagot, hanem a lóversenyeken is.

1827 júniusában megtartották Pesten az első lóversenyt. Erről beszámolót is készített „Pesti gyepen való lófuttatások júniusban 1827” címen. A lóversenyen keresztül a magyar lótenyésztést akarta magas fokra emelni.

1828-ban megjelent első könyve a „Lovakról”. Szerette a lovakat. Pl. kastélyának folyosóit teleaggatta híres lovakról vagy versenyekről készült acélmetszetekkel. Ha kedélyét meg akarta nyugtatni, kiment az Üllői út végén lévő pályára feltöltődni.

A „Lovakról” c. könyvet még számtalan tanulmány, könyv és újságcikk követte. 1830-ban megjelent a „Hitel” c. munkája, amely egy év alatt hat kiadást ért meg. A hitel biztonsága érdekében modern váltó- és kereskedelmi törvény megalkotását javasolta.

Saját rossz tapasztalata indította el a mű elkészítését. Ugyanis naplója szerint szakítani akart egy bécsi táncosnővel, aki 10 ezer forint végkielégítést kért. Elment a bankba, hitelt kért – nem kapott!!! Azt a választ kapta, hogy Magyarország úgy él a köztudatban, mint a nemfizetők eldorádója. A magyar adósságlevelek annyit sem érnek, amennyit a papír és a nyomdaköltség tesz ki. Pénz hiányában Széchenyinek így egy kisebb birtokrészt a csokonyai uradalomból kellett eladnia, hogy elhárítsa a bajt.

A „Hitel” c. munkájában kifejtett gondolatait taglalta tovább következő munkáiban: a „Világ”-ban és a „Stádium”-ban. A Stádium-nak eredetileg a „Reformáció” címet szánta, de a cenzura így is megtiltotta magyarországi kiadását, a mű csak külföldön jelent meg, majd 1833 őszén jutottak az országba becsempészett példányok. Írásai felrázták az ország gondolkodó rétegeit, nagy feltűnést keltettek, a nemesség egy része elhidegült tőle. Könyvét Tolnában, mint valami eretnek könyvet, elégették. Sokaknak nem tetszett, hogy cél volt a jobbgység helyzetének javítása, az ösiség eltörlése, az ipar és kereskedelem szabadsága, valamint a parasztság szabad birtoklási joga. Széchenyi véleménye szerint a szabad birtok és a szabad verseny – az országok legnagyobb áldása, de zárt fülekre talált.

Így az írás helyett még ebben az évben megkezdte az Alduna és a Tisza szabályozásának hatalmas munkáját VÁSÁRHELYI PÁL kultúrmérnökkel közösen. 1834. április 14-én jutott át gőzhajó első alkalommal a Vaskapun.

CSALÁDALAPÍTÁS

7. sz. kép: Gróf Széchenyi Pálné, Caroline

Széchenyi ekkor már 42 éves volt, de nem maradt érzéketlen a leány és asszonyszívek iránt. Többször szerelmes volt és elfogulatlanul udvarolt férjes asszonyoknak – hajszoalta az izgalmakat. Első női eszményképe és nagy szerelme Pál testvérének felesége volt. A tiltott szerelem miatt sokszor lelkiismeretfurdalás gyötörte. Caroline iránti szerelme végül 1820-ban a betegeskedő fiatalasszony váratlan halálával megszűnt. Ezért is magát okolta – a korai halált a reménytelen szerelmüknek tulajdonította. A fájó emlékeket csak egy másik szerelem tudta elhomályosítani. Egy évvel korábban, 1819 augusztusában látta meg először egy társaságban a 45 esztendőes ZICHY KÁROLY kamaraelnök húsz évvel fiatalabb feleségét Crescence-t, ez a pillantás egész életére döntő hatással volt. Zichy Károlyné SEILERN CRESCENCE grófnő neve egyre gyakrabban tűnik fel naplójegyzetében.

Crescence három kisgyermek édesanyja volt már és hét mostohagyermeket nevelt férje első házasságából. Elbűvölő nagyvilági dáma volt. Kilenc évi rajongás és leve-

lezések után a tizedik évben – a férj hirtelen halála után – Széchenyi elvette az özvegyet, aki egy évtized óta ihletőjévé vált. 1836. február 4-én fogadtak egymásnak örök hűséget a Krisztinavárosi Plébánián. Házuk ettől kezdve a pest-budai társas élet központja lett.

Az esküvő után egy évre megszületett Széchenyi István első gyermeke, BÉLA (1837), majd 1839-ben ÖDÖN és 1844-ben JÚLIA, de ő csak három hétig élt. A házasságba hozott gyerekek: Karolin, Alfréd, Mária, Géza, Imre, Rudolf, Ilona. Sok gyermeket neveltek, sajnos az évek során meggyült a baj a Zichy Károlytól való gyerekekkel. A fiúk rakoncátlanok voltak, fogyatékos szellemi képességű is akadt köztük. Vagyoni viszonyaik rendezetlenek voltak.

8. sz. és 9. sz. kép: Gróf Széchenyi Istvánné, a sokáig csodált ideál és a gondoskodó feleség.

SZÉCHENYI ÉS KOSSUTH

Családi ügyei mellett a családfő időt szakított arra, hogy részt vegyen az országgyűléseken, ahol többször felszólalt a magyar nyelv, a szabadság és a vallási türelem ügyében. Politikai irányító szerepéből azonban lassan kezdett kiszorulni. Mindez akkor vált nyilvánvalóvá, amikor Kossuth Lajos egyre radikálisabb követelésekkel kezdett fellépni. Széchenyi őt csak *monoki fiskálisnak* titulálta, különösen akkor, amikor szerződtették egy új lap – a „Pesti Hírlap” szerkesztőjének.

Minél inkább nőtt Kossuth népszerűsége, annál jobban nőtt Széchenyi aggodalma, hogy hazája visszakerül abba a helyzetbe, ahonnan nagy erőfeszítések árán sikerült kiemelni. A forradalmi izgatót látta Kossuthban.

Széchenyi békés úton akarta elérni nemzete boldogulását, előbb gazdaggá és műveltté akarta tenni, irtózott minden felfordulástól. Kossuthot csak szerkesztő, vagy táblabíró úrnak szólította, s ahol alkalma nyílt, felemelte szavát Kossuth irányja és stílusa ellen.

1841-ben, ötvenéves korában írta a „*Kelet Népében*”: félti nemzetét a forradalomba rohanástól, programjában írja: kerülni kell a vért, a szenvedélyes modort, a mértéktelen izgatót.

Eme mű megjelenése után elvesztette népszerűségét. A legnagyobb magyar a legszenvedőbb magyarrá vált.

Ráillettek Ady sorai:

„Sósabbak itt a könnyek, s a fájdalmak is mások;
Ezerszer Messiások a magyar Messiások.”

A személyeskedéssé fajult vitában Széchenyi teljesen elszigetelődött, s ismét utazgatni kezdett. Eseményképe Anglia és az angol társadalom volt.

A külföldi út mellett 1840-ben ismét beutazta Magyarország tájait is. A szederfa ültetés érdekében selyemtermelésre gondolt, könyvet is írt e célból „*A selyemről*” címmel. Ez évben 1840-ben, 50 évesen, azt mondta titkárának, TASNER ANTALNAK – akivel élete nagy részét töltötte: „...szeretem a jó bort, a szép asszonyt, az angol telivért és Byron költeményeit.” A hűséges személyi titkárnak emléktáblát is készítettek 1941-ben Öskүн (Veszprém megyében). [Tasner Antal (1808. május 5.-1861. augusztus 25.) 1831-ben ügyvéd lett Pesten, és 1833-ban vette maga mellé Széchenyi személyi titkárnak. Ezenkívül a MTA levelező tagja, s a Lánchíd Társaságnak haláláig a titkára volt.]

10.sz. kép: Széchenyi angol köznapi ruhában

A LÁNCHÍD

Széchenyi már betöltötte ötvenedik évét, amikor a Lánchíd ügye, mely már 1828 óta foglalkoztatta – ez ügyben utazgatott Angliába –, elvben már kezdett dűlőre jutni. Terve elé sok akadályt gördítettek. Hiába írta jelentésében, hogy a híd megoldaná Pest és Buda egyesítését és fejlődését, nem tetszett a nemesi kiváltságosoknak, hogy majd mindenkinek fizetnie kell a hídvámot, azaz a hídbárcát, nincs adómentesség részükre sem. Megalakult a *Lánchíd-Társulat* és hídrészvényeket bocsátottak ki.

A Lánchíddal kapcsolatos egy anekdota is. 1820 decemberében elhunyt Széchenyi édesapja. Ahogy értesült a hírről, Széchenyi azonnal indult haza Debrecenből. Pestig eljutott, onnan a jégzajlás miatt Budára nem tudott átmenni. Az ideiglenes hidat nem lehetett felállítani, várnia kellett.

Nyilván ez az élménye is hozzájárult ahhoz, hogy a későbbiekben mindent megtegyen egy állóhíd építése érdekében.

A Lánchíd építéséhez Széchenyi szerződtette Angliából TIERNEY CLARK mérnököt a tervező-munkára, VÁSÁRHELYI PÁL mérnököt, és titkárát, Tasner Antalt, aki állandóan mellette volt. A kivitelezési munkálatokat ADAM CLARK vezette. Széchenyi ekkor már 52 éves volt! Naplójába ezeket írta: „Beláttam, hogy érvekkel, könyvekkel, hírlapi cikkekkel, országgyűlési és vármegyei beszédekkel nem megyek semmire. Visszatérek tehát arra az útra, amelyen első lépéseimet tettem hazám érdekében: építeni fogok.”

1842. augusztus 24-én végre letették a Lánchíd alapkövét. Széchenyi számos reformkezdeményezésének ez volt a koronája.

A híd legfontosabb alkatrészeit Angliában készítették el, a kisebbeket a Ganz gyárban. Ez lett az első és legnagyobb, láncrendszeren függő hídja Európának, s még ma is a világ egyik legszebb hídépítkezése.

11.sz kép: A Lánchíd

A híd építése körül sok volt a bonyodalom. Adam Clark sokszor betegeskedett, Széchenyit meggyanúsították, hogy részvényeivel remek üzletet csinált, ezután építés közben még egy hídlánc is leszakadt... stb. Széchenyi a hídavatáson (1849) már nem volt jelen.

A TISZA SZABÁLYOZÁSA ÉS A BALATONI HAJÓZÁS

1843 januárjában Széchenyi megbetegedett. Betegen, ágyban kezdte írni „Wesselényi és Kossuth” című cikksorozatát és új könyvét „Politikai program töredékek”, mely tulajdonképpen Kossuth Lajos és az ellenzék taktikája ellen irányult.

Felépülésekor nekilátott a Tisza szabályozási tervének. Sajnos ezzel kapcsolatban is tragédia érte. 1846. április 8-án váratlanul meghalt Vásárhelyi Pál a Tisza szabályozási térképe fölött. Éppen magyarázni kezdte javaslatát, mikor előadásának a halál véget vetett.

Még abban az évben, 1846. október 20-án Balatonfüreden vízre bocsátották azt a nagy gőzhajót, amelyet KISFALUDY SÁNDOR tiszteletére „Himfynek” kereszteltek. A hajón BATTHYÁNY LAJOS úgy köszöntötte Széchenyit, mint „a legnagyobb magyar”. Ezt a jelzőt már korábban, 1840-ben Kossuth is használta.

A SZOMORÚ VÉG

A márciusi események után 1848-ban a Batthyány kormányban felajánlották Széchenyinek a közlekedés és közmunka miniszteri székét, melyet 1848. március 23-án el is foglalt, de csak szeptember 4-ig állt a tárca élén. Elméje kezdett elborulni.

A Bécs és a független Magyarország közötti ellentétek kiélesedése felizgatta. Ahogy közeledett az osztrák udvar és a magyar kormány közötti szakítás, egyre betegebb lett. Szomorúan szemlélte az eseményeket. Az új rend iránt bizalmatlan lett. Eszméje, politikája Kossuthtal szemben veregetést szenvedett. A 48-as események hatása miatt melankolikussá vált. 1848. szeptember 5-én

házi orvosa kíséretében elindult Döblingbe, egy magán ideggyógyintézetbe. Felesége is Bécsbe költözött.

1851 nyaratól Seilern Crescence Bécsben külön lakást bérelt és kilenc éven át rendszeresen látogatta férjét. A fiúk közül főképp ZICHY GÉZA járt sokat mostohaapjához, majd rajta kívül később Béla fia lett leggyakoribb látogatója.

1856 táján felébredt Széchenyiben az érdeklődés a külső környezet, a világ iránt. Megindult a vendégjárás az emigráns remete hajléka felé. Fizikai és szellemi állapota javult. Felvette újra a tollat.

Gyógyultabb idegzetel újra írni kezdett. Az 1856-os évek közepére annyira kitisztult tudata, hogy röpiratokat készített, megírta híres *Blick*-jét németül. A mű teljes címe: „*Blick auf den anonymen Rückblick*” (Pillantás a névtelen visszapillantásra). Keserű hangú szellemes támadás volt ez a bécsi kormány elnyomó rendszere ellen. Írása miatt rendőri zaklatások érték és a börtönnél is kegyetlenebb állami elmegyógyintézetbe helyezték el. A titkosrendőrség figyelte. Ennek ellenére fia megjelentette Londonban a kis „*Sárga fedelű könyvet*”. Az első nyolc példányt becsempészte édesapjának, a továbbiakat az angol követség futára diplomáciai csomagjába rejtette, így szállíttatta a könyvesboltba. Az írásnak nagy sikere volt.

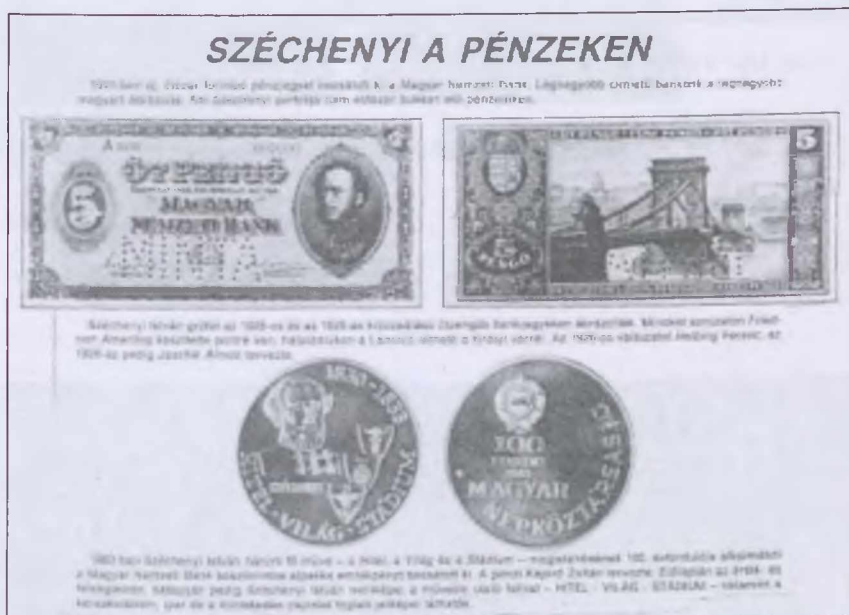
Széchenyi döblingi írásaival visszatalált a maga igazi történelmi helyére, nemzete elnyomott többségének oldalára.

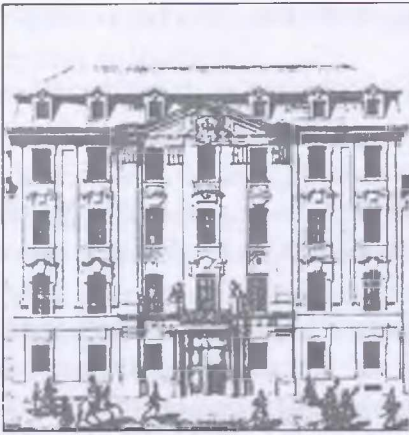
Amikor a titkosrendőrség figyelmét smételen a döblingi betegre irányította – sikerült őt öngyilkosságba hajszolni. 1860. április 8-án önkézevel vetett véget életének. A császári rendőrség a karosszékében ülve, átlőtt koponyával találta.

Temetéséről még életében rendelkezett. Lerajzolta a kriptát és megjelölte a helyet, ahová a korporsóját kívánta majdan elhelyeztetni. Temetése április 11-én volt Nagycenken.

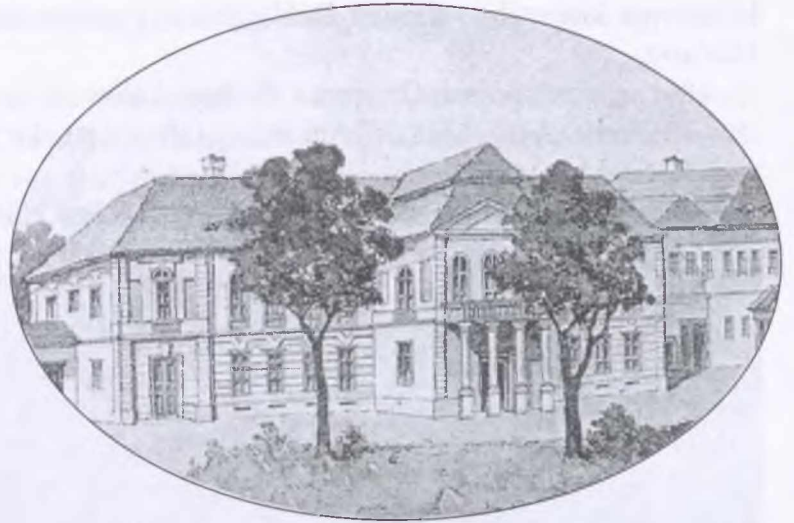
Nevével azóta is találkozunk pénzekben, érmeken, köztéri szobrain.

2010-ben *Széchenyi Világai* címmel – egy dús élet kincsei témakörben időszaki kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Múzeumban.

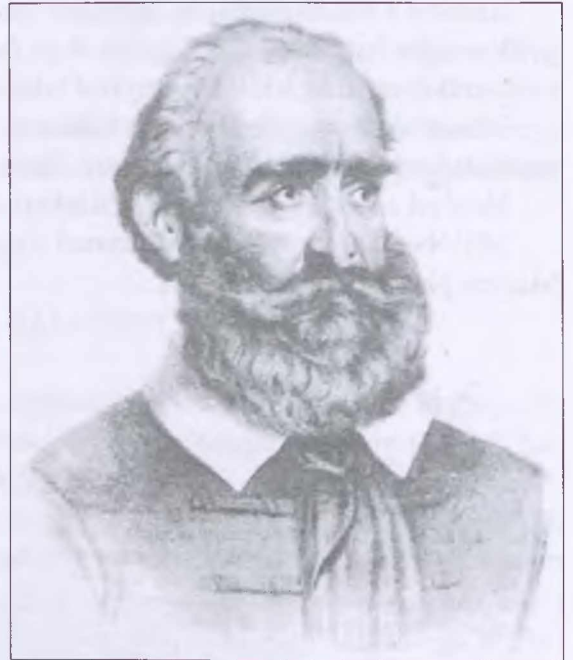
12. sz. kép: A szülői ház Bécsben

13. sz. kép: A családi otthon Nagycenken

14. sz. kép: A döblingi szanatórium

15. sz. kép: Széchenyi István közvetlenül a halála előtt

16. sz. kép: Széchenyi pénzeken.

SZÉCHENYI AZ ÉRMEKEN

A 19. század második felében egy sorozat örökítette meg a forradalom és a szabadságharc vezető politikusait és hadvezéreit, amely az éremművészetre nem jellemző, a nyomdai rézmetszéshez hasonló vésett és festett technikával készült. Az érmen Széchenyi neve hibásan van feltüntetve.

Vencel Seidán pragai éremművész műhelyében több éremtípus készült Széchenyi halálának emlékére. Ezek közül az egyik az idős politikust ábrázolja Gasser portrészobrá s az ennek nyomán készült metszetek alapján. A hátlapon Széchenyi nagy alkotásai, vagy azok szimbólumai láthatók, mint a Lánchíd, az Akadémia és a Vaskapu-szoros szabályozása.
HERI VERA

17. sz. kép: Széchenyi érmeken, tereken

18. sz. kép: A Magyar Nemzeti Múzeum plakátja

Szerepének értékelése tehát napjainkban is aktuális. s azt ARANY JÁNOS fogalmazta meg legszebben:

„Hová tekintesz földeden magyar,
Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva,
Örök dicsőség fénysugarival...”

IRODALOM:

- Maier György*: Malomipari Szakismeretek Gyűjteménye I. rész
Gróf Széchenyi István és a 100 éves Pesti Hengermalom. Budapest. 1942.
- Csorba László*: Széchenyi világi. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 2010.
- Toma Katalin*: A magyar civilizátor. Budapest. 1991.
- Surányi Miklós*: Egyedül vagyunk I-II. Széchenyi István életregénye. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1982.
- Napkelet lexikon: Magyar Irodalmi Társaság, Budapest, 1927. 510.
- Új magyar lexikon: Akadémia Kiadó 1962, 187.
- Pandula Attila*: Katonaévek, kitüntetések. Budapest, 1991. 20.
- Bagoly Béla*: Széchenyi. Atheneum, Budapest, 1942.
- Gedai István*: Széchenyi a pénzekben. Budapest, 1991.
- Váradi Zsuzsa*: Névadóink: Gróf Széchenyi István. West Trend c. folyóirat, Budapest, 1970.

A szerző címe:

Mikus Károlyné

Budapest, 1213, Kórus utca 60.